

**Міністерство освіти і науки України
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Педагогічний факультет
Кафедра загальної педагогіки і спеціальної освіти**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для підготовки до атестаційного екзамену
зі спеціальної педагогіки та методик дошкільного виховання
дітей з вадами мовленнєвого розвитку

освітній ступінь: **бакалавр**

галузі знань: **01 Освіта / Педагогіка**

спеціальність: **016 Спеціальна освіта**

спеціалізація: **016.01 Логопедія**

освітня програма: **Спеціальна освіта (логопедія). Дошкільна освіта дітей
з вадами мовленнєвого розвитку**

Методичні рекомендації для підготовки до атестаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та методик дошкільного виховання дітей з вадами мовленнєвого розвитку. Ізмаїл: Ізмаїльський державний гуманітарний університет, 2022.

Укладач:

Боднар Н.М. – к. пед. н., доцент, доцент кафедри загальної педагогіки і спеціальної освіти Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Рецензенти:

Светік М.І. – директорка КЗ «Утконосівська спеціальна школа Одеської обласної ради»

Дамср В.М. – завідувачка КЗДО комбінованого типу ясла-садок № 33 «Теремок» Ізмаїльської міської ради Ізмаїльського району Одеської області

Схвалено на засіданні кафедри загальної педагогіки та спеціальної освіти протокол № 12 від 02 лютого 2022 року

Завідувач кафедри

доц. Звєскова В.К.

I. ПІДГОТОВКА ДО АТЕСТАЦІЙНИХ ЕКЗАМЕНІВ

1.1. Вихідні положення Стандарту вищої освіти МОН України про атестаційний екзамен

Як визначено в Законі України «Про вищу освіту», атестація – це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь та інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.

Атестація здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті здійснюється відповідно до Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Положення про організацію освітнього процесу в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті», галузевих стандартів освіти та інших нормативних актів України з питань освіти.

Підсумкова атестація студентів, які навчаються за освітніми програмами підготовки бакалаврів проводиться в Університеті у формі атестаційного екзамену.

Відповідно до Стандартів вищої освіти МОН України в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті вибрано структуру завдань атестації випускників згідно з наступним варіантом:

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 016 Спеціальна освіта за спеціалізацією 016.01 Логопедія ОП «Спеціальна освіта (логопедія). Дошкільна освіта дітей з вадами мовленнєвого розвитку» передбачено складання атестаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та методик дошкільного виховання дітей з вадами мовленнєвого розвитку.

1.2. Цілі і функції атестаційного екзамену

Атестаційний екзамен передбачає визначення рівня засвоєння студентами матеріалу фахових дисциплін. Атестаційний екзамен є важливим завершальним етапом у підготовці фахівця зі спеціальної освіти. Мета атестаційного екзамену полягає не лише в перевірці знань випускників, їх готовності до практичної діяльності за спеціальністю, але й у стимулюванні їх подальшого саморозвитку й самовдосконалення. Планомірна самостійна робота студентів, особливо під час підготовки до атестаційного екзамену, допомагає систематизувати, глибше осмислити і закріпити знання, отримані в процесі вивчення певних дисциплін.

Атестаційний екзамен є продовженням освітнього процесу, складовою частиною завершального етапу підготовки здобувачів вищої освіти

освітнього ступеня «бакалавр».

Цілі атестаційного екзамену зумовлюють і його функції. Головною з них є контроль та оцінка рівня фахових компетентностей, сформованих у студентів протягом навчання.

Важливе значення має функція виявлення навичок вирішення практичних завдань, конкретного аналізу проблемних ситуацій.

Атестаційний екзамен виконує ще й важливу виховну функцію, що виявляється в умінні студента самостійно, логічно й послідовно висловлювати свої професійні переконання, здійснювати самоконтроль та критично оцінювати власні знання і навички.

Атестаційний екзамен за умов всебічного аналізу його результатів, дозволяє найбільш вичерпно з'ясувати позитивний досвід та недоліки в організації, змісті й методиці викладання фахових дисциплін, а також самостійної роботи студентів.

Все це дає можливість визначити конкретні заходи щодо вдосконалення викладання, накреслити шляхи поліпшення взаємозв'язку та спадкоємності у їх викладанні.

1.3. Загальні вимоги до організації атестаційного екзамену

Організаційна підготовка до атестаційного екзамену проводиться згідно з розпорядженням ректору університету. Кафедра загальної педагогіки і спеціальної освіти разом з навчальним відділом, деканатом педагогічного факультету організують підготовку до атестаційного екзамену за заздалегідь розробленим планом.

Для підготовки і складання атестаційного екзамену виділяється не менше п'яти навчальних днів, протягом яких організується проведення групових та індивідуальних консультацій для здобувачів освіти.

1.4. Формування Екзаменаційної комісії (ЕК)

Прийом атестаційного екзамену здійснюється Екзаменаційною комісією, яка формується щорічно на період проведення екзамену в межах Екзаменаційної комісії за спеціальністю з числа професорсько-викладацького складу кафедри загальної педагогіки і спеціальної освіти у кількості чотирьох осіб на чолі з головою – висококваліфікованим фахівцем в області спеціальної освіти, який має вчений ступінь та наукове звання. Персональний склад комісії затверджується ректором університету не пізніше як за місяць до початку атестаційного екзамену. Голова Екзаменаційної комісії з атестаційного екзамену затверджується ректором за узгодженням з деканом, навчальним відділом.

1.5. Про перелік документів та їх підготовку до атестаційного екзамену

У Екзаменаційну комісію до початку атестаційного екзамену подаються такі документи:

- наказ ректора (декана педагогічного факультету) про допуск студентів до державної атестації;
- довідка про виконання здобувачами вищої освіти навчального плану й отримані ними оцінки з навчальних дисциплін, курсових робіт тощо.

Для оформлення протоколів та всієї необхідної документації щодо роботи Екзаменаційної комісії призначається секретар ЕК.

1.6. Розклад атестаційного екзамену та формування складу екзаменаційних студентських груп

Розклад атестаційного екзамену складається деканатом педагогічного факультету разом з навчальним відділом університету, затверджується проректором з навчальної та науково-педагогічної роботи і доводиться до відома всіх учасників атестаційного екзамену не пізніше як за місяць до його початку.

Списки навчальних груп складаються деканатом відповідно до затвердженого розкладу. Кожна ЕК приймає за день тільки одну екзаменаційну групу (не більше 14-ти осіб).

Для складання атестаційного екзамену навчальним відділом спеціально виділяється і закріплюється за ЕК постійна аудиторія.

1.7. Методика проведення консультацій

Під час підготовки до екзамену велику роль відіграють консультації. Зазвичай кожній групі дають одну передекзменаційну консультацію.

Консультація має установчий характер. Тому вона організується для потоку студентів на самому початку тритижневого терміну, виділеного для підготовки й складання атестації.

На консультації пропонуються методичні рекомендації з організації самостійної роботи в період підготовки до атестаційного екзамену.

На консультації викладач розповідає студентам:

- про принципи групування завдань в екзаменаційних завданнях;
- про місце (аудиторію), час та порядок проведення атестаційного екзамену;
- про режим роботи в дні підготовки до атестаційного екзамену;

- про методичні вказівки до підготовки і проведення атестаційного екзамену.

Консультація має на меті надати студентам допомогу в опрацюванні найбільш складних питань з фахових дисциплін. Ця консультація проводиться напередодні атестаційного екзамену для окремої групи студентів.

Викладач рекомендує здобувачам освіти заздалегідь сформулювати питання, на які вони бажають отримати додаткові пояснення. Це, зрозуміло, не виключає можливості для кожного студента задавати свої питання під час проведення консультації. Доцільно також на консультації проаналізувати найбільш поширені помилки, яких припускалися студенти в попередніх групах під час складання атестаційного екзамену.

Консультацію можна проводити у формі «круглого столу» за участю викладачів, які входять до складу Екзаменаційної комісії.

1.8. Методичні рекомендації з підготовки екзаменаційних питань

Підготовка і формування екзаменаційних завдань є одним з найбільш складних і відповідальних етапів. При їх формуванні можна користуватися двома різними підходами.

Перший полягає у збереженні специфіки дисципліни. Це полегшує вирішення організаційних моментів: питання оглядових лекцій, проведення консультацій, підведення підсумків атестаційного екзамену тощо. Але можливе дублювання окремих питань.

Другий підхід – комплексний, системний, являє собою синтез усіх наскрізних проблем фахової підготовки. У цьому випадку екзаменаційні завдання слід формувати на засадах методологічного їх значення, актуальності з погляду на сучасні вимоги. Безумовно, за таким підходом частина завдань може залишитися поза увагою укладачів екзаменаційних завдань. Тому доцільно включати їх як самостійні питання.

1.9. Підготовка та характер екзаменаційних завдань

Атестаційний екзамен проводиться за завданнями, складеними відповідно до програми атестаційного екзамену. Кожне атестаційне завдання складається з *чотирьох* завдань, що дає змогу перевірити фахові компетентності здобувачів освіти з дисципліни «Спеціальна педагогіка» та методик дошкільного виховання дітей дошкільного віку з вадами мовленнєвого розвитку. Екзаменаційні завдання затверджуються завідуючою випускової кафедри загальної педагогіки та спеціальної освіти, деканом педагогічного факультету та проректором з навчальної та науково-

педагогічної роботи університету.

II. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

2.1. Вихідні умови Тимчасового положення атестаційного екзамену

До атестаційного екзамену допускаються здобувачі вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр», які закінчили вивчення всіх навчальних дисциплін, склали всі заліки й іспити згідно з навчальним планом підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти на здобуття освітнього ступеня «бакалавр».

Атестаційний екзамен проводиться в усній формі за екзаменаційними завданнями, затвердженими кафедрою загальної педагогіки та спеціальної освіти.

Атестаційний екзамен проводиться на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії за наявності не менше трьох її членів; на засіданні Екзаменаційної комісії можуть бути присутніми представники ректорату, деканату.

Тривалість атестаційного екзамену для одного студента – не більше 30 хвилин. Тривалість засідання Екзаменаційної комісії не повинна перевищувати шести годин на день.

2.2. Методичні поради здобувачеві вищої освіти з підготовки відповідей на завдання екзаменаційного завдання

Отримавши екзаменаційне завдання, студент знайомиться із змістом питань, визначає місце кожного з них у загальній структурі фахової підготовки.

Визначивши логіку відповіді на завдання, потрібно скласти розгорнутий план відповіді у формі окремих тез, враховуючи при цьому зміст відповідних першоджерел та новітніх досягнень зі спеціальної педагогіки та методик дошкільного виховання дітей з вадами мовленнєвого розвитку. Важливо також визначити для себе категоріальний апарат, на основі якого буде розглядатися зміст відповіді.

У разі сумніву щодо розуміння сформульованих в екзаменаційному завданні питань, здобувач освіти має право звернутися за поясненням до Екзаменаційної комісії.

2.3. Про форму проведення атестаційного екзамену

До початку атестаційного екзамену група студентів, які складають його

за розкладом у цей день, запрошується в аудиторію, де відбувається засідання Екзаменаційної комісії.

Голова ЕК вітає здобувачів вищої освіти з початком атестаційного екзамену, знайомить їх зі складом комісії та коротко пояснює порядок роботи.

Враховуючи режим роботи Екзаменаційної комісії, до складання атестаційного екзамену запрошуються одночасно не більше 14-ти студентів. Кожному з них для підготовки відповідей виділяють окремий стіл. Необхідні записи здобувач вищої освіти робить на стандартних аркушах, що видаються секретарем Екзаменаційної комісією.

Кульмінаційна частина атестаційного екзамену – заслуховування Екзаменаційною комісією відповідей студентів. Якщо здобувач вищої освіти відхиляється від теми сформульованих в екзаменаційному завданні питань, голові Екзаменаційної комісії необхідно спрямувати відповідь студента у правильному напрямі. Члени Екзаменаційної комісії, з дозволу голови комісії, мають право задавати здобувачеві вищої освіти уточнюючі й додаткові запитання. Методично доцільно ставити запитання після відповідей студента на всі питання екзаменаційного завдання.

Якщо здобувач вищої освіти припускається у відповіді помилок, його слід негайно виправляти. За необхідності можна супроводжувати свої зауваження короткими поясненнями, аби запобігти можливим повторенням подібних помилок у наступних відповідях студента.

Додаткові питання члени Екзаменаційної комісії задають на атестаційному екзамені за таких обставин:

- відповідь здобувача вищої освіти не достатньо повна, позбавлена логічності й визначеності;
- у відповіді припущені суттєві помилки;
- виникають сумніви щодо оцінювання рівня фахової підготовки здобувача вищої освіти.

Уточнюючі й додаткові питання треба чітко формулювати. Члени Екзаменаційної комісії мають пам'ятати про необхідність підтримки на атестаційному екзамені невимушеної, доброзичливої атмосфери, що сприятиме спокійній підготовці здобувачів вищої освіти до відповідей.

Разом із тим важливо органічно поєднувати на атестаційному екзамені високу вимогливість і об'єктивність в оцінюванні, індивідуальний підхід до здобувачів вищої освіти у визначенні рівня їх фахової підготовки.

2.4. Єдині критерії екзаменаційних оцінок і методика оцінки результатів атестаційного екзамену

Зміст атестаційного екзамену охоплює питання макротем навчального матеріалу зі спеціальної педагогіки, дошкільної педагогіки та фахових методик дошкільної освіти щодо організації та управління освітнім процесом з формування елементарних математичних уявлень дошкільників, розвитку рідної мови, ознайомлення з природою, фізичного виховання та валеологічної освіти дітей, співпраці закладів дошкільної освіти з батьками щодо виховання і навчання дошкільників. Включаючи теоретичний та практичний аспекти підготовки фахівців, складання атестаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та методик дошкільного виховання дітей з вадами мовленнєвого розвитку дає можливість комплексно оцінити рівень готовності випускників до професійної корекційно-педагогічної діяльності згідно державних стандартів спеціальної та дошкільної освіти.

При узагальненні оцінювання відповідей на атестаційному екзамені члени Екзаменаційної комісії користуються такими вимогами й критеріями:

Оцінка	Критерії оцінювання теоретичних завдань
5 балів	Відповідь є повною й обґрунтованою, логічно структурованою, системною, в якій виявляється досконале володіння понятійним апаратом, тези аргументовані та вагомі, зроблено ґрунтовні висновки. Студент демонструє знання історії питання та сучасних досліджень, виявляє здатність до практичного аналізу й узагальнення педагогічних фактів і явищ. У відповіді спирається на передовий педагогічний та власний практичний досвід, прогнозує тенденції розвитку педагогічних явищ, моделює педагогічну ситуацію, спираючись на теоретичні позиції. Виявляється здатність творчо інтерпретувати міжпредметні зв'язки та поєднувати теоретичні знання з практичними.
4 бали	Під час розкриття питання є незначні недоліки. Студент має міцні знання, але може припуститися неточностей у формулюванні, спостерігаються мовленнєві помилки в наведених прикладах. Студент демонструє сформовані вміння використовувати різні методи донесення навчального матеріалу. У відповіді надано чіткі визначення понять, може мати певні неточності, або студент не визначає взаємозв'язок теоретичних положень з проблемами педагогічної практики.
3 бали	Надана відповідь містить необхідну інформацію, відповідає темі. Студент знає визначення всіх понять програмного матеріалу, може продемонструвати навички систематизації, але не робить аналізу або не вміє знаходити зв'язок між педагогічною теорією та практикою. У відповіді наведено узагальнення у формі висновків. Вона має певні неточності, відсутні пояснення певних положень, але без порушень логіки викладення матеріалу.
2 бали	Відповідь не достатньо зрозуміла для аудиторії. Зроблений акцент на певних питаннях. Студент знає основні положення, але його знання мають загальний характер. Матеріал пояснює без узагальнення змісту, не визначаючи основних закономірностей. Студент має прогалини в теоретичному курсі та практичних вміннях. Відповідь має фрагментарний характер, але певна логіка викладання матеріалу

	простежується. Інформація надається в неповному обсязі, не наводиться достатня кількість прикладів.
1 бал	Відповідь сфокусована на темі, але не висвітлює її. Студент має фрагментарні знання, не володіє термінологією, не вміє наводити аргументи, послідовно доводити свою думку, але орієнтується в загальній проблематиці за цим питанням, може навести ілюстративні приклади, дати визначення певним поняттям. У відповіді відсутнє узагальнення матеріалу в формі висновків, визначення теоретичних положень, пояснення їх на прикладах.
0 балів	Зміст доповіді фактично не відповідає темі, відсутні визначення основних понять. Наявні значні фактичні помилки і неточності. Студент не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформовано. Мовлення невизначене, обмежене. Студент не спроможний дати відповіді на уточнюючі запитання.

Оцінка	Критерії оцінювання практичного завдання
5 балів	Під час виконання практичного завдання студент грамотно і логічно будує відповідь, робить повні висновки. При цьому враховує: сучасні наукові дослідження, вікові, індивідуальні особливості дітей кожної вікової групи; обираючи форми і методи організації корекційно-педагогічного процесу, дотримується принципів індивідуалізації, гуманізації, демократизації. Творчо підходить до розв'язання завдання, самостійно приймає рішення, відстоює власну точку зору та методичний інструментарій щодо їх творчого розв'язання.
4 бали	Під час виконання практичного завдання студент логічно будує власну відповідь, робить висновки. При цьому спирається на дані сучасних наукових досліджень, вікові, індивідуальні особливості дітей; обираючи форми і методи організації педагогічного процесу дотримується принципів індивідуалізації, гуманізації; при розв'язанні завдання ситуативно застосовує елементи творчості, самостійно приймає рішення, аргументує власну точку зору, проте відповіді бракує власних суджень.
3 бали	При виконанні практичного завдання спостерігається схематичність, репродуктивність застосування форм та методів організації корекційного процесу, студент має певні труднощі у виборі шляхів розв'язання завдання.
2 бали	При виконанні практичного завдання спостерігаються численні помилки при застосуванні форм та методів організації корекційного процесу, безініціативність. Практичні вміння і навички частково сформовані на елементарному рівні.
1 бал	При виконанні практичного завдання виявляється, що студент володіє матеріалом на рівні розпізнавання явищ, припускається істотних помилок, практичні вміння і навички майже не сформовані.
0 балів	При виконанні практичного завдання виявляється, що студент не володіє матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту практичних завдань.

2.5. Оформлення результатів атестаційного екзамену

Рішення щодо оцінки знань студента приймається Екзаменаційною комісією на закритому засіданні відкритим голосуванням простою більшістю голосів членів Екзаменаційної комісії, які брали участь у засіданні. За умов рівності кількості голосів вирішальним є голос голови Екзаменаційної комісії.

Результати атестаційного екзамену визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Здобувачам вищої освіти, які не склали атестаційний екзамен з повноважних причин (підтверджених документально), ректором університету може бути надана можливість складання атестаційного екзамену під час підготовки до інших атестаційних екзаменів.

Протоколи засідань Екзаменаційної комісії, залікові книжки з проставленими в них оцінками підписують голова і члени Екзаменаційної комісії.

III. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

3.1. Методика аналізу й оголошення результатів атестаційного екзамену

Результати атестаційного екзамену оголошуються здобувачам вищої освіти в день його проведення після оформлення протоколів Екзаменаційної комісії. При цьому дається загальна оцінка студентів, визначаються найбільш яскраві з них, характеризується рівень фахової підготовки здобувачів вищої освіти.

3.2. Звіт про результат атестаційного екзамену

Після закінчення роботи Екзаменаційної комісії її голова складає звіт. Підсумки атестаційного екзамену обговорюються на засіданнях Вченої ради університету, вченої ради педагогічного факультету та випускової кафедри загальної педагогіки і спеціальної освіти.

3.3. Реалізація висновків і рекомендацій Екзаменаційної комісії

Ректорат, вчена рада педагогічного факультету, випускова кафедра загальної педагогіки та спеціальної освіти за підсумками атестаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та методик дошкільного виховання дітей з вадами мовленнєвого розвитку розробляють і здійснюють відповідні заходи, що спрямовані на подальше вдосконалення викладання фахових дисциплін і підвищення якості підготовки фахівців в галузі спеціальної освіти.